

TOOLBOX SUSTAINABLE LEARNING

Co-funded by
the European Union

ONZE MOTIVATIE

PRINCIPES EN METHODES VOOR DUURZAAM LEREN

RESULTATEN VAN ONDERZOEK NAAR DUURZAAM LEREN

INFORMEEL, NIET-FORMEEL EN FORMEEL LEREN

DUURZAME LEERMIDDELEN

DE VAARDIGHEDEN

DE LEERACTIVITEITEN

DE VERBINDING: LEREN, DUURZAAMHEID, INTERDISCIPLINARITEIT

HET VALIDATIESYSTEEM

ONZE MOTIVATIE

INVOERING

Wij zien een toekomst voor ons waarin onderwijs jongeren echt sterker maakt. Dit betekent het creëren van inclusieve en diverse leersystemen die zorgvuldig zijn afgestemd op de unieke mogelijkheden, capaciteiten en motivaties van elk individu. Het gaat erom te erkennen dat elke jongere op een andere manier leert en zijn of haar eigen sterke punten heeft. Cruciaal is dat dit leersysteem ook een diepgaand begrip van duurzaamheid en groene vaardigheden omvat. Wij geloven dat leren verder moet gaan dan traditionele vakken om de volgende generatie de kennis en vaardigheden te geven die nodig zijn om voor onze planeet te zorgen en een duurzame toekomst op te bouwen. Om dit te bereiken, moeten we ons richten op het overbruggen van de kloof tussen formeel en informeel leren, en naadloze trajecten creëren die kennis uit de klas verbinden met praktijkervaringen, maatschappelijke betrokkenheid en de ontwikkeling van praktische vaardigheden.

Voor ons gaat onderwijs niet alleen over wat je in de klas leert; het gaat over hoe we leven. Het moet onze acties vormgeven, ons vermogen bevorderen om ons aan te passen aan een veranderende wereld, iedereen in onze gemeenschappen te betrekken en oprecht zorg te dragen voor de wereld om ons heen. Wij zien leren als een voortdurende reis van samen groeien, waarbij we samenwerken om een rechtvaardige en milieuvriendelijke toekomst te creëren – een toekomst die echt van ons allemaal is. Dit vereist dat we de barrières tussen traditioneel onderwijs en ervaringsgericht leren doorbreken en de waarde van beide erkennen bij het vormen van evenwichtige individuen die voorbereid zijn op de uitdagingen en kansen van de 21e eeuw.

Om dit te bereiken, moeten we ervoor zorgen dat inclusief leren toegankelijk is voor alle jongeren, zodat ze effectief worden voorbereid op de complexe uitdagingen van morgen. Dit betekent ook dat we docenten moeten motiveren om diverse leerstijlen te omarmen en jongeren te helpen duurzame leerpaden te ontdekken. Bovendien moeten we docenten de instrumenten en strategieën aanreiken om niet-formele leermethoden effectief in hun onderwijs te integreren en om de vaardigheden en kennis die via niet-formele ervaringen zijn opgedaan te erkennen en te waarderen.

Uiteindelijk geloven we in het proactief voorbereiden van leeromgevingen en docenten, zodat deze inherent inclusief zijn en hand in hand kunnen werken aan het creëren van een werkelijk duurzame toekomst voor de komende generaties, door een holistische benadering te bevorderen die alle vormen van leren waardeert.

[Terug naar
de index](#)

Co-funded by
the European Union

SL-PRINCIPES EN - METHODEN

SL-onderzoeksresultaten

Tips en trucs voor opvoeders, leerkrachten en jongerenwerkers

Op de volgende pagina's vindt u de aanbevelingen uit het onderzoek dat is uitgevoerd in het kader van het Erasmus+-project Duurzaam Leren; KA220-YOU - Samenwerkingspartnerschappen in de jeugdsector 2023-2026.

Ons onderzoek heeft tot doel gehad de basiselementen van het fenomeen 'holistisch leren' te belichten. Daartoe hebben we de concepten van formele, niet-formele en informele leercontexten onderzocht.

Deze toolbox is bedoeld om opvoeders, leerkrachten en jongerenwerkers te ondersteunen bij de transformatie van onderwijssystemen naar meer inclusieve, duurzame en toekomstgerichte systemen. Het biedt een uitgebreid overzicht van belangrijke strategieën en concrete aanbevelingen voor het verbeteren van leerervaringen.

Onderwerpen die aan bod komen zijn onder meer gepersonaliseerd onderwijs, de integratie van duurzaamheid, ervaringsgericht leren en de validatie van niet-formeel leren. Aan de hand van praktische voorbeelden en richtlijnen wil dit rapport professionals in het onderwijs in staat stellen zinvolle, leerlinggerichte methoden te implementeren die inspelen op de uiteenlopende behoeften van de jongeren van vandaag en hen voorbereiden op de uitdagingen van morgen.

Co-funded by
the European Union

SL-onderzoeksresultaten

I. Het vergroten van autonomie en keuzevrijheid voor jongeren

1. Bied vrijheid en variatie in activiteiten.

- Geef jongeren de mogelijkheid om samen hun eigen leerpaden vorm te geven.
- Voorbeeld: Laat jongeren kiezen tussen het ontwikkelen van een podcast over klimaatverandering, het maken van een kunstinstallatie of het schrijven van een blogserie als duurzaamheidsproject.
- Waarom: Wanneer leerlingen projecten kiezen die aansluiten bij hun interesses, voelen ze zich meer betrokken en versterken ze hun motivatie.

2. Stimuleer eigenaarschap en verantwoordelijkheid.

- Begeleid jongeren bij het stellen van persoonlijke leerdoelen en het bijhouden van hun voortgang.
- Voorbeeld: jongeren houden een 'leerlogboek' bij om te reflecteren op hun wekelijkse doelen, successen en uitdagingen.
- Waarom: Het bevordert intrinsieke motivatie en ontwikkelt plannings- en zelfevaluatievaardigheden.

3. Creëer een veilige en ondersteunende omgeving

- Zorg ervoor dat leeromgevingen inclusief, respectvol en responsief zijn.
- Bijvoorbeeld: introduceer kringgesprekken of bemiddelingsgroepen waarin ieders stem wordt gehoord.
- Waarom: Emotionele veiligheid stimuleert het nemen van risico's tijdens het leren en bevordert een diepere betrokkenheid.

4. Stem leertrajecten af op individuele behoeften

- Gebruik competentiegericht leren en digitale hulpmiddelen om de inhoud aan te passen.
- Voorbeeld: Een leerling die moeite heeft met wiskunde kan een app met spelelementen gebruiken om concepten te versterken, terwijl anderen verdergaan met projectwerk.
- Waarom: Flexibiliteit zorgt ervoor dat geen enkele leerling achterblijft en ondersteunt verschillende leertempo's.

5. Integreer leuk en betekenisvol leren

- Gebruik spelletjes, verhalen en scenario's uit de praktijk.
- Bijvoorbeeld: speel een VN-klimaatconferentie na of maak een bordspel over afvalbeheer.
- Waarom: Plezier en relevantie bevorderen het onthouden en de betrokkenheid.

SL-onderzoeksresultaten

II. Effectieve planning en ontwerp van leeromgevingen

1. Duidelijke structuur met flexibiliteit

- Voorzie docenten van aanpasbare instrumenten en kaders.
- Voorbeeld: Een flexibel sjabloon voor projectgebaseerd leren dat kan worden toegepast op thema's variërend van biodiversiteit tot stadsontwikkeling.
- Waarom: Structuur zorgt voor duidelijkheid; flexibiliteit maakt maatwerk mogelijk.

2. Vier successen om de motivatie te verhogen

- Gebruik doorlopende mijlpalen, erkenning door collega's en beloningen.
- Voorbeeld: Digitale badges uitreiken voor het voltooien van duurzaamheidsuitdagingen, zoals een week zonder afval.
- Waarom: Erkenning vergroot het zelfvertrouwen en viert vooruitgang, niet alleen resultaten.

3. Aanpassingsvermogen aan individuele en groepsbehoeften

- Differentieer het onderwijs op basis van groepsdynamiek en individuele voorkeuren.
- Voorbeeld: Een klas die zich bezighoudt met schone energie kan worden opgedeeld in teams die zich richten op wind-, zonne- of waterkracht, waarbij elk team een ander medium gebruikt.
- Waarom: Groepsspecifieke strategieën bevorderen betrokkenheid en gezamenlijk leren.

4. Geef begeleiders meer flexibiliteit en hulpmiddelen.

- Bied training, autonomie en netwerkmogelijkheden met collega's.
- Voorbeeld: Richt leergemeenschappen voor begeleiders op die zich richten op duurzaamheidseducatie.
- Waarom: Bevoegde docenten zijn creatiever en reageren beter op veranderingen.

5. Integreer reflectie- en validatiesystemen

- Integreer zelfreflectie en feedback als essentiële onderdelen van het leerproces.
- Voorbeeld: Gebruik digitale portfolio's waar jongeren projectreflecties, feedback van medeleerlingen en leerresultaten kunnen plaatsen.
- Waarom: Het stimuleert een leven lang leren en persoonlijke groei.

SL-onderzoeksresultaten

III. Voldoen aan de leerbehoeften van de 21e eeuw

1. Integreer ervaringsgericht en actief leren

- Combineer theoretisch leren met praktische projecten.
- Voorbeeld: Start een composteerprogramma op school, gekoppeld aan het biologiecurriculum.
- Waarom: Praktische ervaringen helpen jongeren kennis beter te onthouden en vaardigheden toe te passen.

2. Bevorder veilige en inclusieve leeromgevingen

- Maak gebruik van toegankelijke content en ondersteunende diensten.
- Bijvoorbeeld: multimedia-inhoud voor leerlingen met dyslexie of begeleide sessies met leercoaches.
- Waarom: Inclusiviteit verbetert de resultaten voor alle leerlingen.

3. Integreer theorie met de praktijk

- Koppel lesonderwerpen aan praktijkvoorbeelden.
- Voorbeeld: Een meetkundeles zou kunnen gaan over het meten en herontwerpen van klaslokalen om de energie-efficiëntie te verbeteren.
- Waarom: Praktische toepassing vergroot de relevantie en het begrip.

4. Zet leercoaches in voor personalisatie

- Wijs volwassen mentoren toe aan jongeren.
- Voorbeeld: Een coach overlegt tweewekelijks met jongeren om leertrajecten aan te passen en persoonlijke uitdagingen te stellen.
- Waarom: Persoonlijke ondersteuning bevordert betrokkenheid en neemt belemmeringen weg.

5. Stimuleer leren van en met elkaar en samenwerkend leren.

- Stimuleer teamwork en het delen van kennis.
- Voorbeeld: Teams van leerlingen van verschillende leeftijden werken samen aan een duurzaamheidsbeurs voor de hele school.
- Waarom: Samenwerking bevordert communicatie- en probleemoplossingsvaardigheden.

SL-onderzoeksresultaten

IV. Versterking van de managementondersteuning

1. Geef institutioneel prioriteit aan duurzaamheid.

- Maak duurzaamheid een centrale waarde in beleid en praktijk.
- Voorbeeld: Ontwikkel een duurzaamheidsplan voor de school met input van leerlingen.
- Waarom: Een integrale afstemming van het hele systeem zorgt voor een blijvend effect.

2. Investeer in de ontwikkeling van docenten

- Bied training en erkenning.
- Voorbeeld: begeleiders volgen een zomercursus over ecopedagogie en behalen een certificaat als 'Groene Ambassadeurs'.
- Waarom: Getrainde begeleiders kunnen duurzaamheid implementeren en promoten.

3. Reserveer tijd en middelen voor verandering

- Reserveer tijd voor innovatie en experimenten.
- Voorbeeld: Eén dag per semester is gereserveerd voor innovatielabs onder leiding van medewerkers.
- Waarom: Tijd en ondersteuning verminderen burn-out en stimuleren nieuwe benaderingen.

4. Stimuleer samenwerking tussen belanghebbenden

- Bouw partnerschappen op met lokale organisaties.
- Bijvoorbeeld: werk samen met een lokaal recyclingbedrijf voor workshops en stages.
- Waarom: Externe samenwerking verrijkt het leerproces en de betrokkenheid van de gemeenschap.

5. Zorg voor afstemming en ondersteuning vanuit het management.

- Het management toont aantoonbare steun voor innovatieve werkwijzen.
- Bijvoorbeeld: managers nemen deel aan door jongeren geleide duurzaamheidsprojecten of geven samen les.
- Waarom: Goed voorbeeldgedrag vergroot de geloofwaardigheid en het vertrouwen.

SL-onderzoeksresultaten

V. De focus op duurzaamheid verdiepen

1. Integreer duurzaamheid in elk organisatorisch domein.

- Integreer het in het curriculum, de bedrijfsvoering en de functies van het personeel.
- Voorbeeld: Integreer milieuaudits in wiskunde- en natuurwetenschappenlessen.
- Waarom: Een instellingsbrede aanpak versterkt het leerproces.

2. Benut lokale uitdagingen en gebeurtenissen

- Gebruik maatschappelijke vraagstukken als kader voor het leerproces.
- Voorbeeld: Jongeren analyseren gegevens over de luchtkwaliteit in hun buurt.
- Waarom: Lokale relevantie vergroot de motivatie en het burgerbewustzijn.

3. Integreer spelelementen in het leerproces

- Maak van leerprocessen een spel.
- Voorbeeld: Een speurtocht naar duurzaamheidsthema's die mensen leert recycleren.
- Waarom: Games verhogen de betrokkenheid en het speelplezier.

4. Bevorder systeemdenken en onderlinge verbondenheid

- Help leerlingen de verbanden te leggen.
- Voorbeeld: Jongeren onderzoeken de relatie tussen water, energie en voedsel in interdisciplinaire projecten.
- Waarom: Systeemdenken kweekt toekomstbestendige, analytische denkers.

5. Ondersteun docenten met de juiste hulpmiddelen.

- Voorzie docenten van lespakketten, lesplannen en contactpersonen.
- Voorbeeld: Een gedeelde online opslagplaats voor sjablonen voor ecologische projecten.
- Waarom: Hulpmiddelen versnellen de implementatie en verminderen dubbel werk.

6. Ondernemerschap en innovatie in het leren

- Stimuleer groen ondernemerschap.
- Bijvoorbeeld: jongeren ontwerpen sociale ondernemingen zoals een fietsenmakerij of een groentestalletje in de schooltuin.
- Waarom: Het bevordert creativiteit, verantwoordelijkheidsgevoel en praktische vaardigheden.

SL-onderzoeksresultaten

VI. Validatie van niet-formeel leren

1. Validatiesystemen voor niet-formeel leren

- Gebruik digitale portfolio's en open badges om competenties te documenteren.
- Voorbeeld: Een leerling verdient een badge voor het organiseren van een buurtopruimproject, gekoppeld aan leiderschap en milieubewustzijn.

2. Kader voor groene vaardigheden

- Definieer kerncompetenties zoals klimaatbewustzijn, circulaire economie en ethische besluitvorming.
- Voorbeeld: Integreer composteerprojecten met lessen over de circulaire economie.

3. De kloof overbruggen tussen informeel en formeel leren

- Gebruik gedeelde competentieomschrijvingen in verschillende contexten.
- Voorbeeld: Een ecokamp van de scouting telt mee voor schoolpunten in het vak milieukunde.

4. Beoordeling van vaardigheden

- Varieer in formats: gebruik interviews, video's en projecten.
- Voorbeeld: Een kort videodagboek waarin het leerproces van een jongere in een gemeenschapstuin wordt gedocumenteerd.

5. Niet-formele leermethoden

- Pas ervaringsgerichte, spelgebaseerde en door leeftijdsgenoten geleide methoden toe.
- Bijvoorbeeld: Intergenerationele leerkringen waar jongeren digitale vaardigheden aanleren en ouderen tips delen over duurzaam leven.

[Terug naar
de index](#)

INFORMEEL, NIET-FORMEEL EN FORMEEL LEREN

Principes, waarden en verschillen in leerprocessen

Hoe vaak hebben begeleiders al niet te maken gehad met de uitdaging om elke jongere, met zijn of haar eigen unieke kenmerken en leerstijlen, volledig te betrekken? Wij begrijpen het belang van het vinden van benaderingen die verder gaan dan traditionele methoden en die de nieuwsgierigheid stimuleren, terwijl ze tegelijkertijd inspelen op de unieke talenten van elk individu.

Wij zijn er met name van overtuigd dat de sleutelcompetenties die jongeren voorbereiden op de uitdagingen van de toekomst, effectief kunnen worden verworven en verbeterd door middel van niet-formeel leren.

In dit hoofdstuk onderzoeken we de betekenis van niet-formeel en informeel leren en geven we enkele suggesties voor de methodologie.

1. Wat zijn niet-formele leermethoden?

Niet-formeel leren verwijst naar gestructureerd leren dat plaatsvindt buiten het traditionele, formele onderwijssysteem (zoals scholen en universiteiten) en doorgaans ook **buiten een traditionele formele setting**. Het is **doelgericht en gepland**, maar volgt geen rigide curriculum en leidt niet op dezelfde manier tot formele kwalificaties. In plaats daarvan omvat het vaak **activiteiten die praktisch, ervaringsgericht en participatief zijn**. Dit betekent niet dat niet-formeel leren niet in formele contexten kan bestaan. Integendeel, het is ook een cruciaal onderdeel van een moderne, holistische leerervaring. Formele instellingen zoals scholen en universiteiten zijn niet alleen maar containers voor formeel onderwijs. Het zijn dynamische centra waar georganiseerde, niet-formele leermogelijkheden essentieel zijn voor de ontwikkeling van evenwichtige, bekwame en gemotiveerde individuen. De synergie tussen de rigide structuur van het curriculum en het flexibele, passiegedreven karakter van niet-formele activiteiten is wat een werkelijk goede opleiding vandaag de dag definieert.

[Hier vindt u een video over de kenmerken van niet-formeel leren, gepromoot door het SALTO Training and Cooperation Resource Centre.](#)

Informeel leren werd eind jaren zestig en begin jaren zeventig onderdeel van het internationale debat over onderwijsbeleid. Het kan worden gezien als verwant aan de concepten van herhalend en levenslang leren. Waar deze concepten betrekking hebben op de voortzetting van onderwijs en leren gedurende het hele leven, gaat informeel leren over het erkennen van het belang van onderwijs, leren en training die plaatsvindt buiten erkende onderwijsinstellingen.

Belangrijkste kenmerken:

- Informeel leren is een **doelbewuste, gestructureerde en systematische** leermethode.
- Informeel leren is op **vrijwillige basis**.
- Het is een **flexibele leermethode** waarbij de inhoud wordt aangepast aan de specifieke behoeften van de leerling (of aan specifieke situaties) om het leerproces te optimaliseren.
- Het is geen **informeel onderwijs**. Het is gepland en volgt leertheorieën.
- Niet-formeel leren is meer leerlinggericht dan de meeste formele onderwijsmethoden.
- Niet-formele leermethoden maken gebruik van actieve deelname en de persoonlijke ervaringen van de deelnemers.

INFORMEEL, NIET-FORMEEL EN FORMEEL LEREN

- Deelname en samenwerking dragen bij aan de **groepscohesie** en **verminderen vooroordelen** tussen groepsleden.
- Informeel leren is **niet-hiërarchisch** en iedereen kan zowel leerling als docent zijn.
- Alle deelnemers dragen met hun ervaringen bij aan het leerproces, waardoor hun **persoonlijke interesse** wordt gewaarborgd en de **effectieve ontwikkeling van de groep** wordt bevorderd.
- Niet-formeel leren maakt gebruik van een **holistische benadering**, waarbij het leren plaatsvindt door te doen. Het volgt het principe van hoofd, hart en handen. Het bevordert het begrip van complexe concepten, **verbetert probleemoplossende vaardigheden**, **stimuleert creativiteit** en is gericht op mensenrechteneducatie.
- **Niet-formeel leren** kan worden geëvalueerd met behulp van certificaten die gebaseerd zijn op zelfevaluatie.
- Vragen en conflicten worden beschouwd als **fundamentele leermiddelen** die op een positieve manier kunnen worden aangepakt.
- De niet-formele leerbenadering is een effectief middel om **achtergestelde groepen in de samenleving te integreren**.

Voorbeelden van niet-formele leeractiviteiten zijn:

- Workshops en trainingen: gericht op specifieke vaardigheden of onderwerpen.
- Jeugdgroepen en -clubs: Activiteiten die sociale ontwikkeling, teamwork en leiderschap bevorderen.
- Vrijwilligerswerk en maatschappelijke dienstverlening: leren door actieve deelname aan de samenleving.
- Stages en leerwerktrajecten: Praktische ervaring opdoen in een werkomgeving.
- Kunst- en cultuurprogramma's: het stimuleren van creativiteit, expressie en cultureel bewustzijn.
- Peer education: Leren van en met mensen van hetzelfde niveau.

En nu een korte samenvatting en een oefening: [Klik hier](#)

1. Wat is informeel leren?

Informeel leren daarentegen is leren dat spontaan en ongepland plaatsvindt, buiten elke formele of niet-formele onderwijsstructuur. Het is een continu proces, vaak onbedoeld, dat voortkomt uit dagelijkse activiteiten, ervaringen en interacties.

Informeel leren vindt plaats op diverse manieren, is vaak ongestructureerd en wordt gestuurd door de interesses en behoeften van het individu. Enkele van de meest voorkomende methoden zijn:

- Zelfgestuurd leren: Het individu neemt de verantwoordelijkheid voor zijn of haar eigen leerproces, identificeert de eigen behoeften, stelt doelen en kiest de meest geschikte hulpmiddelen en strategieën.

INFORMEEL, NIET-FORMEEL EN FORMEEL LEREN

- Ervaringsgericht leren: Leren vindt plaats door directe ervaring, oefening en reflectie op de eigen handelingen.
- Sociaal leren: Interactie met anderen, zoals collega's, mentoren, vrienden of familie, speelt een fundamentele rol bij het verwerven van kennis en vaardigheden.
- Contextueel leren: Leren is nauw verbonden met de context waarin het plaatsvindt, waardoor het individu de praktische toepassing van zijn of haar kennis beter kan begrijpen.
- Observatie en imitatie: Leren door anderen te observeren en hun gedrag of handelingen na te bootsen.
- Proberen en fouten maken: kennis verwerven door te experimenteren, fouten te maken en daarvan te leren.
- Zelfstandig lezen en onderzoeken: gebruikmaken van boeken, artikelen, online bronnen en ander materiaal om zelfstandig informatie te vergaren.
- Deelname aan praktijkgemeenschappen: Interactie met groepen mensen die vergelijkbare interesses of beroepen delen om te leren en kennis uit te wisselen.
- Informele mentoring en coaching: het ontvangen van begeleiding en ondersteuning van meer ervaren mensen op een ongestructureerde manier.

1. *Waarom is informeel leren nuttig voor de ontwikkeling van jongeren?*

Actieve betrokkenheid en motivatie: Leren door te doen, via activiteiten zoals projecten, sport en rollenspellen, maakt leren aantrekkelijker en beter te onthouden.

Aanpasbaarheid en flexibiliteit: Activiteiten kunnen worden afgestemd op interesses, behoeften en leerstijlen van jongeren.

Ontwikkeling van soft skills: Informeel leren versterkt vaardigheden zoals communicatie, samenwerking, creativiteit, probleemoplossing en leiderschap.

Leren in een realistische context: Jongeren leggen makkelijker verbinding tussen wat ze leren en situaties uit het dagelijks leven.

Versterking van zelfvertrouwen: Actieve deelname en succeservaringen dragen bij aan meer zelfvertrouwen en eigenwaarde.

Niet-formeel leren biedt een gestructureerde maar flexibele aanpak die verschillende leerstijlen ondersteunt en zo bijdraagt aan een bredere en effectievere ontwikkeling van jongeren.

INFORMEEL, NIET-FORMEEL EN FORMEEL LEREN

Ontdek meer...nuttige bronnen:

Video over lesmethoden om de studenten van de toekomst te inspireren | Joe Ruhl | TEDxLafayette

Video waarin formeel, niet-formeel en informeel leren wordt uitgelegd.

Cedefop (Europees Centrum voor de Ontwikkeling van Beroepsopleiding): Cedefop biedt talrijke publicaties en hulpmiddelen over niet-formele en informele leermethoden, waaronder studies, rapporten en richtlijnen.

Europese Commissie - Onderwijs en opleiding: De sectie Onderwijs en opleiding op de website van de Europese Commissie biedt informatie over beleid, programma's en initiatieven met betrekking tot niet-formeel en informeel leren.

EAEA (European Association for the Education of Adults): EAEA is een Europese organisatie die volwassenenonderwijs bevordert en middelen, publicaties en evenementen aanbiedt over het thema niet-formeel en informeel leren.

Het UNESCO Instituut voor Levenslang Leren (UIL) richt zich op levenslang leren en biedt hulpmiddelen, onderzoek en publicaties over niet-formeel en informeel leren in verschillende delen van de wereld.

OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling): De OESO biedt informatie en publicaties over onderwijs en leren, waaronder vergelijkende analyses en beste praktijken met betrekking tot niet-formeel en informeel leren.

[Terug naar de index](#)

DE VAARDIGHEDEN

De vaardigheden

Bij het project 'Sustainable Learning' zijn we uitgegaan van de volgende overtuiging:

Wij zien een toekomst voor ons waarin onderwijs jongeren daadwerkelijk sterker maakt.

Dit betekent het creëren van **inclusieve en diverse leersystemen** die zorgvuldig zijn afgestemd op het unieke potentieel, de capaciteiten en de motivaties van elk individu. Het gaat erom te erkennen dat elke jongere op zijn of haar eigen manier leert en eigen sterke punten heeft om bij te dragen. Cruciaal is dat onderwijs ook een diepgaand begrip van duurzaamheid en groene vaardigheden moet omvatten.

Vanuit deze basis hebben we onderzoek gedaan om vast te stellen welke vaardigheden essentieel zijn voor jongeren in een inclusieve leeromgeving, een omgeving die individuen versterkt en hen voorbereidt op de toekomst.

We ontdekten dat niet alleen **groene vaardigheden ertoe doen, maar ook persoonlijke vaardigheden**, vaardigheden die jongeren helpen om groen denken daadwerkelijk in de praktijk te brengen. Deze persoonlijke vaardigheden zijn essentieel om jongeren voor te bereiden op een toekomst die we niet volledig kunnen voorspellen – een toekomst die aanpassingsvermogen, flexibiliteit en het vermogen om met voortdurend veranderende omstandigheden om te gaan vereist.

We hebben twee sets vaardigheden ontwikkeld: **persoonlijke vaardigheden** en **groene vaardigheden**. Deze zijn weergegeven in een skillsgrid. In deze matrix vind je verschillende vaardigheidscategorieën, die elk zijn onderverdeeld in specifieke, concrete competenties en kennis.

De beoordelingscriteria voor vaardigheden

De beoordelingscriteria voor vaardigheden

In totaal zijn 16 vaardigheden beschreven, samen met een reeks verwante competenties.

Voor elke vaardigheid is een beoordelingsschema ontwikkeld dat aangeeft wat er bereikt moet worden en wat als basis kan dienen voor coaching – zowel voor de docent als voor de jongere, en op verschillende niveaus.

Voor elke vaardigheid hebben we vijf ontwikkelingsniveaus gedefinieerd:

Aan de slag: wat te doen en voor te bereiden voordat je begint

Basisniveau: net begonnen met deze vaardigheid; zich bewust worden van het belang ervan en de vaardigheid onder begeleiding in praktijksituaties beginnen toe te passen. Een jongere op basisniveau heeft al geoefend, maar heeft nog wel coaching nodig om zelfstandig te kunnen presteren.

Gevorderd niveau: Een jongere krijgt inzicht in hoe hij alle vaardigheden die bij deze discipline horen onder de knie kan krijgen en ontvangt begeleiding van de docent tijdens zijn leerproces. Een jongere op dit niveau kan de vaardigheid zelfstandig in verschillende situaties toepassen.

Beoordelingsniveau: Wat doet de jongere om de vaardigheid te laten beoordelen? Een jongere op dit niveau kan zelfstandig presteren en reflecteren op zijn/haar vaardigheden en het leerproces.

Validatie: De verworven vaardigheden kunnen worden gevalideerd met een Open Badge in Badge Craft.

[Terug naar de index](#)

Hier is een overzicht van de beoordelingscriteria voor persoonlijke vaardigheden. En hier is de beoordelingscriteria voor de groene vaardigheden.

DE LEERACTIVITEITEN

Hier vindt u een **catalogus met praktische activiteiten gebaseerd op niet-formele leermethoden**. Deze activiteiten zijn specifiek ontworpen om de competenties van onze Skillset te ontwikkelen en bieden tools die leren transformeren in een actieve, participatieve en vooral effectieve ervaring, zelfs voor diegenen die moeite hebben met meer conventionele benaderingen.

Ons doel is u de instrumenten aan te reiken om leerproblemen en de heterogeniteit in de leeromgeving te overwinnen, door concrete strategieën aan te reiken om elke jongere te motiveren, te betrekken en te ontwikkelen op basis van zijn of haar potentieel.

Het project 'Sustainable Learning' heeft een **database ontwikkeld met voorbeelden van leeractiviteiten** waarbij [gebruik wordt gemaakt van niet-formele leermethoden](#).

De database is gestructureerd op basis van het Skillsgrid van het project.

De thema's maken het mogelijk om activiteiten te selecteren op basis van de beoogde vaardigheden en gebruikte methodologieën.

Sommige leeractiviteiten kunnen modulair aan elkaar worden gekoppeld om langere en meer gestructureerde leertrajecten samen te stellen.

In de **database met leeractiviteiten** vind je een beschrijving van de activiteiten, de benodigde hulpmiddelen, de doelstellingen en de stappen die nodig zijn om deze te bereiken.

De verbinding: leren, duurzaamheid, interdisciplinariteit

Een docent of jeugdwerker kan diverse thema's rondom duurzaamheid aan jongeren introduceren, waardoor milieubewustzijn en verantwoord gedrag worden bevorderd. Als docenten is het belangrijk te erkennen dat duurzaamheid een complexe, veelzijdige uitdaging is die kennis en perspectieven uit verschillende disciplines vereist. Problemen zoals klimaatverandering, uitputting van natuurlijke hulpbronnen en sociale ongelijkheid vereisen een **holistisch begrip** dat verder reikt dan één enkel vakgebied. Door inzichten uit de **natuurwetenschappen, sociale wetenschappen, geesteswetenschappen en economie** te integreren, kunnen we een completer beeld krijgen van deze onderling verbonden problemen. Het effectief aanpakken van deze uitdagingen vereist innovatieve oplossingen die vaak buiten het bereik van individuele disciplines vallen; **interdisciplinaire samenwerking is daarom cruciaal voor het bevorderen van creatieve en effectieve strategieën**. Bovendien zou duurzaamheidseducatie de nadruk moeten leggen op systeemdenken, waardoor leerlingen inzicht krijgen in de interacties en invloeden tussen verschillende componenten binnen een systeem, of die nu natuurlijk, sociaal of economisch van aard zijn. **Deze interdisciplinaire aanpak voorziet jongeren van de vaardigheden en kennis die nodig zijn om de complexiteit van duurzaamheidsuitdagingen in de praktijk aan te pakken, zowel in hun persoonlijke als professionele leven.**

Hier vindt u enkele voorbeelden van duurzaamheid in verschillende disciplines.

Nuttige bronnen voor interdisciplinaire benaderingen van duurzaamheidsonderwijs:

- Inhoud en materialen die door de Europese Commissie worden gepromoot over groen onderwijs en leren in het kader van de groene transitie.
- UNESCO ESD-toolkit
- Het VN-milieuprogramma (UNEP) biedt inhoud en programma's aan voor jongeren en onderwijs.
- De Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties: De SDG's zijn inherent interdisciplinair en vereisen samenwerking tussen verschillende vakgebieden om ze te bereiken. De VN biedt educatieve hulpmiddelen over de SDG's aan.
- National Geographic legt uit hoe je duurzaamheid en het leren van de Engelse taal kunt combineren.
- Webinars van National Geographic over duurzaamheid en leren.
- Een portaal met interessante beschouwingen en inhoud over hoe en waarom duurzaamheid in het schoolonderwijs geïntegreerd zou moeten worden.

[Terug naar de index](#)

SL-GEREEDSCHAPPEN

Het validatiesysteem

In het project 'Sustainable learning' (vanaf nu SL genoemd) krijgen jongeren de kans om hun persoonlijke en groene vaardigheden te ontdekken en te ontwikkelen, en om erkenning en waardering voor deze vaardigheden te krijgen. We doen dit door Open Badges uit te reiken voor de verworven vaardigheden. Open Badges zijn verifieerbare bewijzen die iemands prestaties, competenties, talenten, lidmaatschappen of ambities erkennen.

De grote vraag is: wanneer heeft iemand een vaardigheid 'onder de knie' en wanneer verdient iemand een badge voor die vaardigheid? Elke situatie en training is anders, dus we kunnen geen vaste eisen stellen voor elke badge.

Over het algemeen kunnen we zeggen dat iemand een bepaalde vaardigheid beheerst als hij die vaardigheid in verschillende situaties kan toepassen en als het gedrag dat met die vaardigheid samenhangt een gewoonte is geworden.

I. Wat is een Open Badge en waarom is deze nuttig?

Een Open Badge is meer dan alleen een virtuele sticker. Een badge bevat digitale informatie over de uitgever en de criteria voor de toekenning ervan. Daarnaast kan de badge bewijsmateriaal bevatten ter ondersteuning van de bewering. Deze informatie maakt Open Badges verifieerbaar voor anderen, zoals toekomstige werkgevers, om iemands competenties te beoordelen.

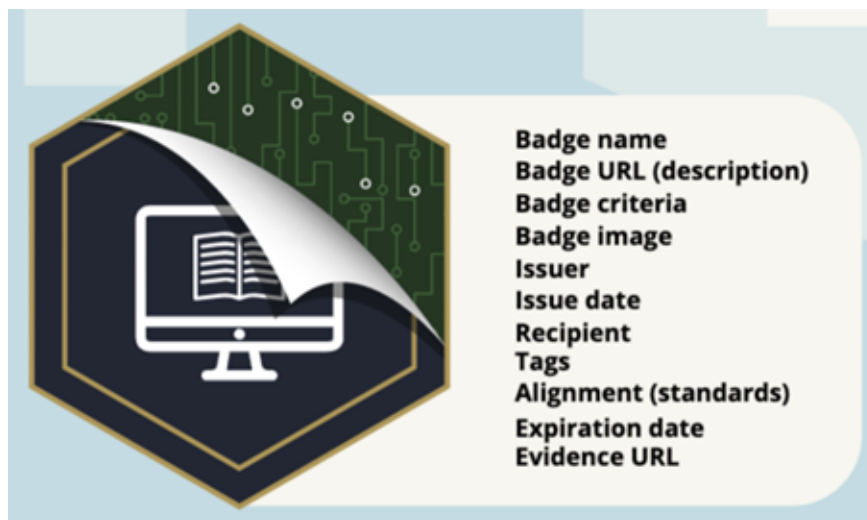
Open Badges is gebaseerd op werk van de MacArthur Foundation en de Mozilla Foundation. De Open Badge-beweging werd in 2010 opgericht. De software, de OpenBadges 2.0-specificatie, werd ontwikkeld door het wereldwijde IMS-consortium. Het is open source en kan op diverse platforms worden gebruikt om Open Badges uit te geven, te verdienen en te beheren. Veel platforms maken gebruik van deze software. Open Badges, ontwikkeld door de Mozilla Foundation, zijn visuele symbolen van prestatie, verbondenheid, autorisatie of andere vertrouwensrelaties die via het web kunnen worden gedeeld.

Co-funded by
the European Union

Het validatiesysteem

Om meer te weten te komen over het nut van badges, is [Badge Wiki](#) een uitstekende pagina om te raadplegen als je meer wilt weten over Open Badges.

2. Structuur, inhoud en visualisatie van een Open Badge

Open Badges volgen altijd dezelfde structuur. Er is altijd een hoofdcompetentie waaraan een Open Badge is gekoppeld. De badgenaam geeft het specifieke vakgebied aan waarin de kennis is opgedaan. Dit gaat gepaard met criteria voor het toekennen van de Open Badge aan de personen en mogelijk nog andere aanvullende informatie.

Digitale Open Badges geven een gedetailleerder beeld dan een cv, omdat ze in steeds wisselende combinaties kunnen worden gepresenteerd, waardoor een continu veranderend beeld ontstaat van iemands levenslange leerproces. Ze vertegenwoordigen vaardigheden, kennis of prestaties die iemand in zijn of haar persoonlijke en professionele leven heeft verworven. Elke Open Badge toont:

- WIE heeft het insigne uitgebracht.
- aan WIE en
- WAT heeft iemand gedaan om deze badge te krijgen?

Het validatiesysteem

Wat betreft de visualisatie en weergave van Open Badges, is een belangrijk kenmerk dat de houder van een Open Badge alle verworven competenties op één plek kan bewaren. In tegenstelling tot certificaten, waarbij je meerdere documenten hebt (diploma, cursuscertificaten, enz.), kunnen Open Badges, als digitaal hulpmiddel en systeem, alle bewijzen van verworven vaardigheden en competenties op één plek opslaan. Het is enerzijds gemakkelijk op te slaan en anderzijds eenvoudig te vergelijken en te laten zien welke vaardigheden en prestaties je hebt behaald. Bovendien, omdat de informatie online wordt opgeslagen, kan deze worden gedeeld op websites, blogs, sociale mediaprofielen, online portfolio's en cv's. Het is dus direct te delen, met als voordeel dat je in contact kunt komen met potentiële samenwerkingspartners, een (nieuwe) baan kunt vinden of simpelweg je eigen vaardigheden, prestaties en kennis zichtbaar kunt maken.

3. Instructies voor docenten en organisaties

3.1 Badgecraft & Badge Wallet

Voor het project Duurzaam Leren hebben we BadgeCraft gekozen als platform voor de badgeverzamelingen om de volgende redenen:

- BadgeCraft vindt zijn oorsprong in een ander Erasmus+-project en is in vele talen vertaald.
- Het heeft een gebruiksvriendelijke app voor badgehouders, de Badge Wallet. Met deze app kunnen badgehouders bewijsmateriaal uploaden en hun badges bewaren. Vanuit de app kunnen ze de badges delen op sociale media, via sms versturen of per e-mail verzenden.
- BadgeCraft deelt de idealen van open erkenning van levenslang leren en is niet duur in gebruik.

Bezoek www.badgecraft.eu voor meer informatie over het platform.

Het validatiesysteem

Met deze QR-code krijg je toegang tot de vaardigheden. Je kunt de vaardigheden importeren in je eigen Badge Craft-account. Zodra je de vaardigheden hebt geïmporteerd, kun je je kind toegang geven tot de vaardigheden, zodat hij of zij ze kan bekijken en verdienen.

3.2 Een account aanmaken op Badge Craft

Voordat u als organisatie met Open Badges aan de slag gaat, dient u een organisatieaccount aan te maken op een Open Badges-platform.

In deze gebruikershandleiding van BadgeCraft wordt uitgelegd hoe u uw organisatie kunt registreren en een account kunt aanmaken: (<https://badgecraft.github.io/badgecraft/2021.09.27.Badgecraft.users.guide.pdf>)

3.3 Vaardighedenpakket Duurzaam leren

Voor het project Sustainable Learning hebben we een verzameling badges gemaakt met persoonlijke vaardigheden en groene (duurzame) vaardigheden. Een overzicht van de gemaakte vaardigheden sets vind je hier (voeg link naar het hoofdstuk over vaardigheden toe). Er is ook een overzicht van de verschillende niveaus waarop je aan een vaardigheid kunt werken en een vaardigheid kunt verwerven (voeg link naar de beoordelingscriteria voor vaardigheden toe).

Onder elke kernvaardigheid vind je vaardigheden. Een jongere kan voor elke vaardigheid een badge verdienen en wanneer hij alle vaardigheden van een specifieke kernvaardigheid onder de knie heeft, kan hij de 'superbadge' van die vaardigheid verdienen.

Bijvoorbeeld:

Superbadge: COMMUNICATIE.

Om deze superbadges te verdienen, moet je eerst de vaardigheden verwerven die deel uitmaken van de vaardigheid 'communicatie':

1. Verbale en non-verbale expressie
2. Actief luisteren en begrijpen
3. Schriftelijke communicatie
4. Sociale en interpersoonlijke vaardigheden
5. Overtuigen en spreken in het openbaar

SL-GEREEDSCHAPPEN

Het validatiesysteem

3.4. Uitleg aan jongeren

Om jongeren uit te leggen wat Open Badges zijn, zijn er verschillende materialen beschikbaar. Je kunt de teksten en afbeeldingen in de SL-toolbox gebruiken om uit te leggen wat Open Badges zijn, waarvoor ze gebruikt worden tijdens activiteiten en om jongeren op weg te helpen. Er is een animatie beschikbaar die uitlegt wat Open Badges zijn en wat je ermee kunt doen. Daarnaast is er een infographic die de verschillende betrokkenen en de manieren waarop Open Badges gebruikt kunnen worden, toelicht.

1. Een andere goede bron om meer te leren over open badges is de website [Share the BADGE](#), die ook materiaal in verschillende talen aanbiedt.

Co-funded by
the European Union

Het validatiesysteem

3.5 Hoe koppel ik Badge Craft aan mijn bestaande validatiesysteem?

Binnen het project Sustainable Learning gaan we werken met Badge Craft en een pilot uitvoeren met de in Badgecraft ontwikkelde badges. Tijdens en vooral na de pilot moet je beslissen of en hoe je verder wilt gaan met validatie via Open Badges.

Door vaardigheden te valideren via Open Badges beschikken organisaties over een krachtig instrument om leerervaringen in informele, niet-formele en formele omgevingen te erkennen en zichtbaar te maken. Met platforms zoals BadgeCraft kunnen leerervaringen op een flexibele manier worden vastgelegd en gevalideerd – een manier die aansluit bij jongeren, vrijwilligers, professionals en andere leerlingen.

Het implementeren van badges is echter meer dan alleen het invoeren van een nieuw technisch systeem. De werkelijke waarde van badges hangt af van hoe goed ze geïntegreerd zijn in de bestaande werkwijzen, visie en validatiestructuren van uw organisatie. Hoe sluiten de badges aan op wat u al doet? Hoe zorgt u ervoor dat ze duidelijk, geloofwaardig en betekenisvol zijn – zowel voor de leerling als voor de organisatie? En hoe waarborgt u de kwaliteit van de beoordeling en het bewijsmateriaal?

Door BadgeCraft bewust te koppelen aan uw bestaande validatiesysteem (zoals beoordelingscriteria, evaluatieformulieren, portfolio's of certificaten), kunt u badges zowel betekenisvol als praktisch maken. De onderstaande stappen begeleiden u stap voor stap bij een doordachte integratie. Of u nu een school, buurthuis, jeugdorganisatie of culturele instelling bent: de kracht van badges ligt in hun geloofwaardigheid, herkenbaarheid en aansluiting op uw dagelijkse praktijk.

Het validatiesysteem

De stappen:

Stap 1 – Analyseer uw huidige validatiesysteem

Doel: Uw huidige aanpak voor het valideren van vaardigheden in kaart brengen.

- Welke vaardigheden worden momenteel gevalideerd?
- Hoe wordt momenteel vastgesteld of iemand een vaardigheid beheerst? (rubrieken, beoordelingen, observaties, bewijsmateriaal?)
- Wie voert de validatie uit (professionals, collega's, automatische systemen)?
- Zijn er niveaus of certificeringsfasen (bijv. beginner - gevorderd)?

Resultaat: Overzicht van bestaande validatiecriteria, beoordelingsmethoden en terminologie.

Stap 2 – Bepaal welke vaardigheden je wilt omzetten in badges

Doel: Selecteren welke vaardigheden gevalideerd moeten worden met BadgeCraft.

- Kies concrete vaardigheden die passen bij een op badges gebaseerde aanpak.
- Zorg ervoor dat elke vaardigheid duidelijk gedefinieerd, meetbaar en relevant is voor de gebruikers.
- Bepaal of je per vaardigheid verschillende niveaus of categorieën wilt gebruiken.

Uitvoer: Lijst met vaardigheden (en niveaus, indien van toepassing) die als badges worden uitgereikt.

Stap 3 – Ontwikkel badgeprofielen in BadgeCraft

Doel: Badges maken op basis van je bestaande systeem.

Voor elke badge dient u het volgende te vermelden:

- Titel en beschrijving van de vaardigheid
- Criteria: Wat moet iemand laten zien of doen?
- Bewijsmateriaal: Wat moet de aanvrager indienen?
- Beoordeling: Wie geeft goedkeuring en hoe?
- Gebruik je bestaande beoordelingscriteria als basis, maar pas ze aan zodat ze geschikt zijn voor badges.
- Houd rekening met je doelgroep: jeugdvriendelijke taal voor leerlingen versus duidelijkheid voor docenten.

Resultaat: Volledig uitgewerkte badgeprofielen in BadgeCraft.

Het validatiesysteem

Stap 4 – Koppel de badges aan uw interne proces

Doel: Zorgen voor afstemming met uw bestaande workflow.

- Definieer waar en wanneer badges worden aangevraagd en uitgereikt in uw leertraject.
- Laat beoordelaars uw huidige beoordelingscriteria gebruiken, nu vertaald naar badgecriteria.
- Zorg ervoor dat het vereiste bewijsmateriaal aansluit bij uw gebruikelijke validatieproces (portfolio's, taken, observaties).
- Stem het beoordelingsproces voor badges af op uw interne kwaliteits- of erkenningskaders.

Resultaat: Een badgeproces dat naadloos aansluit op uw bestaande programma's.

Stap 5 – Testen en aanpassen

Doel: De eerste badges testen met echte gebruikers en beoordelaars.

- Laat een groep leerlingen badges aanvragen.
- Laat beoordelaars hun ervaringen evalueren en delen.
- Vraag de cursisten: Was het duidelijk? Toegankelijk? Motiverend?
- Vraag de beoordelaars: Komt het overeen met wat u normaal gesproken doet? Ontbreekt er iets?

Resultaat: Inzichten en aanpassingen aan inhoud, formulering of workflow.

Stap 6 – Communiceren en trainen

Doel: ervoor zorgen dat alle betrokkenen begrijpen hoe het werkt.

- Leg je team uit hoe BadgeCraft en het badgesysteem werken.
- Train begeleiders en beoordelaars in het beoordelen volgens de criteria van het platform.
- Ontwikkel begrijpelijke uitleg voor jongeren: hoe het werkt en wat het voor hen betekent.

Resultaat: Duidelijke instructies en draagvlak binnen de organisatie.

SL-GEREEDSCHAPPEN

Het validatiesysteem

Stap 7 – Monitoren en integreren

Doel: De kwaliteit en de langdurige integratie van het badgeproces waarborgen.

- Evalueer regelmatig: worden badges eerlijk, consistent en zinvol toegekend?
- Houd het gebruik, de motivatie en de feedback van de leerlingen in de gaten.
- Pas waar nodig aan en ontwikkel nieuwe badges indien relevant.
- Integreer badges structureel in je leertrajecten of programma's.

Resultaat: Een duurzaam, erkend badgesysteem dat in uw organisatie is ingebed.

Co-funded by
the European Union

Het validatiesysteem

4. Instructies voor jongeren

In het project 'Duurzaam Leren' krijgen jongeren de kans om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen, en om daarvoor erkenning te krijgen.

4.1. Hoe verdien ik Open Badges?

Tijdens de activiteiten krijg je de kans om je persoonlijke en milieuvriendelijke vaardigheden te ontdekken en te ontwikkelen. Voor deze vaardigheden kun je badges verdienen, waarmee je aan anderen, zoals toekomstige werkgevers of docenten, kunt laten zien welke vaardigheden je bezit.

Badges kunnen worden verdiend via een app, de Badge Wallet. Zodra je deze app op je telefoon hebt geïnstalleerd, kun je hem gebruiken. De organisatie waar je leert, heeft badges voor je klaargelegd die je kunt verdienen. Elke badge bestaat uit taken. Voor elke taak kun je een tekst schrijven of een bestand uploaden dat door de organisatie moet worden goedgekeurd. Zodra dit is gebeurd, heb je de badge automatisch verdiend en blijft deze in de Badge Wallet staan. Vanuit de Badge Wallet kun je de badges delen via e-mail, WhatsApp of sociale media. De organisatie kan je ook een certificaat geven met een of meer badges die je hebt verdiend.

Het validatiesysteem

4.2. Wat moet ik doen?

- Zorg ervoor dat je een geldig e-mailadres hebt, waarmee je later wilt solliciteren.
- Download de BadgeWallet-app op je telefoon en registreer jezelf.
- Scan de QR-code van uw organisatie om toegang te krijgen tot de badges.
- Start de uitdaging door op de badge in de map 'projecten' te klikken.
- Heb je geen werkende telefoon? Je kunt je ook registreren via www.badgecraft.eu
- Lees de opdracht voor de badge-uitdaging en lever bewijs in van je vooruitgang op dit gebied.
- Zodra je het bewijsmateriaal hebt geüpload, kun je op de roze knop 'bewijsverificatie aanvragen' klikken.
- Je docent zal je bewijsmateriaal bekijken en beslissen of het voldoende is om het insigne te verdienen.

[Terug naar de index](#)

Co-funded by
the European Union